

демической мобильности для участников образовательного процесса, получают образовательные степени бакалавра, магистра и доктора философии в отечественных высших учебных заведениях.

Ключевые слова: академическая мобильность, образовательный процесс, студент.

ACADEMIC MOBILITY - A PREREQUISITE FOR THE FORMATION OF COMMON EDUCATIONAL SPACE

O.V. Kuchai

Abstract. In the article the academic mobility - a prerequisite for the common educational space. Highlights the types of academic mobility in the modern world. It is shown that there are forms of academic mobility for participants in the educational process, acquiring education bachelor's, master's and Ph.D. in domestic universities.

Analysis of the research materials give grounds to assert that academic mobility is an essential component of continuing education / lifelong learning, which is directly linked to the economy and the labor market. In this context, the promising development of "proactive" educational programs that meet the needs of the labor market, society and world standards. International academic mobility of students, teachers and other university staff implemented by Ukraine within international interuniversity agreements and joint educational programs governed by agreements on academic and scientific cooperation with foreign educational institutions, healthcare institutions and international organizations. The formation of the mobility of individual contributes to the implementation procedures of mutual recognition of terms of training and disciplines, results of evaluation of educational achievements, individualization of educational trajectories, creating favorable institutional environment for learning outside of your school and the appropriate regulatory, logistics, personnel, information, psychological and pedagogical support.

Among the prospects for further study of the problem - the relationship of academic mobility incentive import and export of educational services of the country, formation and development of mobility of professors of higher educational institutions, the European experience of forming academic mobility of students.

Keywords: academic mobility, educational process, student.

УДК 378:355:355.45

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЛОКАЛІЗАЦІЇ НЕСТАНДАРТНИХ СИТУАЦІЙ В ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН

О. В. ЛЕМЕШКО, старший викладач кафедри англійської мови
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

E-mail: lemeshkolia@mail.ru

Анотація: У статті проаналізовано погляди сучасних науковців, які розробляли у своїх дослідженнях методичні рекомендації щодо формування різних якостей у майбутніх офіцерів-прикордонників. Також автором розроблені методичні рекомендації науково-педагогічному складу Національної академії Державної прикордонної служби (НАДПСУ) України щодо формування професійної готовності у майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон (ДК). Дані методичні рекомендації будуть сприяти розвитку необхідних професійних якостей у майбутніх офіцерів-прикордонників щодо виконання ними завдань з охорони та оборони ДК.

© О.В. Лемешко, 2017

Автор вважає, що необхідно дотримуватись наступних методичних рекомендацій: використання системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та контекстного підходів; збагачення змісту навчання поняттями, ідеями, теоріями щодо особливостей локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон; підвищення мотивації курсантів до формування цієї професійної готовності; участь курсантів у науково-дослідницькій роботі; стажування в органах охорони державного кордону; використання ділових ігор; вміння взаємодіяти з іншими людьми.

Ключові слова: методичні рекомендації, майбутні офіцери-прикордонники, професійна готовність, нестандартна ситуація.

Актуальність (Introduction). Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК є одним із пріоритетних завдань у системі професійної підготовки. Це, у свою чергу, вимагає від навчальних закладів організації навчально-виховного процесу з урахуванням необхідності формування цієї професійно важливої властивості. Теоретичний аналіз проблеми професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон та результати експериментального дослідження дозволили обґрунтувати методичні рекомендації науково-педагогічному складу щодо формування цієї професійно важливої властивості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Результати аналізу останніх досліджень показують, що значна кількість провідних сучасних науковців розробляли у своїх дослідженнях методичні рекомендації щодо формування різних якостей у офіцерів-прикордонників: О. Войцехівський [1], О. Гнидюк [2], О. Заболотна [4] Д. Іщенко [5], В. Назаренко, О. Бінковський, О. Жданенко [6], але поза увагою вчених залишаються методичні рекомендації науково-педагогічному складу щодо підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК.

Мета (Purpose). є розробка методичних рекомендацій науково-педагогічному складу щодо підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, вивчення передового досвіду.

Результати (Results). Процес формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК можна розглядати як цілеспрямовану взаємодію суб'єктів освітнього процесу (керівного складу вищого військового навчального закладу, науково-педагогічного складу, курсантів, курсових офіцерів), результатом якої є сформованість такої професійної готовності. Зміст цього процесу передбачає спрямованість дій учасників на досягнення спільної мети – формування особистості майбутнього офіцера-прикордонника з високим рівнем професійної готовності до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК, позитивним ставленням до майбутньої діяльності в професійній сфері, усвідомленням соціального значення своєї професії та себе як суб'єкта такої діяльності, здатністю на високому рівні приймати законні рішення щодо охорони та оборони ДК.

Методичні рекомендації – це роз'яснення з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни, роду практичної діяльності, з методикою виконання окремих завдань, певного виду робіт, а також заходів [9].

Вони пояснюють певну специфіку дисципліни, особливості опрацювання теоретичного курсу і літературних джерел, виконання індивідуальних і самостійних завдань, основні аспекти підготовки до практичних занять [7].

Ми вважаємо, що для формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК науково-педагогічному складу кафедр НАДПСУ доцільно з урахуванням мети, завдань та принципів формування зазначеної професійної готовності дотримуватись методичних рекомендацій, зокрема:

- 1) Використання системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та контекстного

підходів, а також дотримання загальнодидактичних принципів цілеспрямованості, безперервності й послідовності, індивідуалізації, фундаменталізації змісту навчання, професійної спрямованості навчання, а також інтеграції, прагматизму, варіативності та модульності.

Ми встановили, що основною характеристикою готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників є взаємозв'язок її внутрішніх структурних компонентів, які сприяють їх активній діяльності. Загальною методологічною основою підготовки щодо формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК має бути системний підхід (І. Блауберг, В. Шейченко та ін.). У цьому випадку підготовку майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК ми розглядаємо як систему, що відображає цілеспрямований підхід до побудови освітнього процесу на основі закономірностей і принципів з локалізації нестандартних ситуацій, а також науково обґрунтованого вибору форм, методів і засобів підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК.

2) Необхідність збагачення змісту навчання поняттями, ідеями, теоріями щодо особливостей локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон з урахуванням того, що професійна готовність до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон передбачає насамперед сформованість у старшого зміни в пункті пропуску загальних знань у сфері управління підлеглим складом, мати досвід орієнтуватися у специфіці локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску ДК.

Мова йде про необхідність ознайомлення курсантів із особливостями локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК; теорією і практикою з локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон, класифікацією нестандартних ситуацій, а також передбаченими законом діями прикордонників при виникненні даних ситуацій; правилами, процедурами та заходами фізичного впливу відповідно до чинного законодавства та відомчих інструкцій; загальними закономірностями розвитку нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК та основними правилами комунікації для вирішення конфліктних ситуацій (суперечок).

3) Розгляд проблем з локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК методом аналізу конкретних ситуацій, що забезпечить тісний зв'язок теорії з практикою, а також дозволить курсантам відпрацьовувати вміння приймати рішення при організації охорони та оборони ДК. Велике значення має метод аналізу конкретних ситуацій. Він створює сприятливі умови для набуття і розвитку умінь аналізувати і приймати обґрунтовані рішення в управлінській діяльності [8]. Цей метод, на противагу пасивному прослуховуванню інформації, допомагає курсантам оволодіти професійними знаннями шляхом самостійного вирішення проблем, які мають містити дидактично обґрунтовані та відповідно підібрані ситуації [3, с. 45].

4) У формуванні професійної готовності до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК особливе місце належить мотиваційному компоненту. Для підвищення мотивації курсантів до формування професійної готовності до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК необхідно забезпечити розуміння курсантами професійної значущості цієї роботи. Важливе значення мають різноманітні способи підтримки позитивної мотивації щодо формування професійної готовності до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК. З цією метою слід створювати ціннісно спрямовані ситуації, використовувати ситуації з професійної діяльності, акцентуючи увагу на важливості недопущення та подолання нестандартних ситуацій.

5) Забезпечити участь курсантів у науково-дослідницькій роботі, яка є складовою їх професійної підготовки, постійно вести спостереження за процесом формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК. Ця діяльність збагачує знання навчального матеріалу та розширює кругозір курсантів. Під час організації науково-дослідницької роботи необхідно дотримуватись принципів особистісно-діяльнісного підходу (індивідуалізації і стимулювання). Для якісного виконання завдання науково-дослідницької роботи курсанти мають розуміти кінцеву ціль, а самі завдання повинні бути доступними, мати алгоритми їх виконання, можливість своєчасного контролю та корекції.

6) Максимально ефективно використовувати потенціал стажування в органах охорони державного кордону. Однією із головних передумов становлення фахівця прикордонної сфери є набуття ним практичного досвіду роботи, який передбачає застосування теоретичних знань на практиці, оволодіння загальними та фаховими компетенціями, формування уявлень про конкретні види діяльності майбутнього офіцера-прикордонника та про суб'єктів впливу. Практична підготовка передбачає створення реальних умов, що проектують майбутню діяльність офіцера-прикордонника.

7) Використання системи професійних завдань і ділових ігор для формування вмінь і навичок приймати рішення з локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК. Ділова гра дозволяє відтворювати предметний і соціальний зміст професійної діяльності, моделювати основні умови і системи взаємин, характерні для управлінської діяльності. Саме тому ділові ігри допомагають ефективно формувати вміння і навички прийняття управлінських рішень [8, с. 357–358]. Для належної організації ділової гри слід продумати її організаційні етапи: постановка проблеми, мети і завдань; розподіл ролей і визначення функцій різних учасників; визначення ролей учасників; обговорення проблеми (самостійні рішення й аналіз можливих труднощів); визначення переможців, стимулювання і підведення підсумків [6, с. 114].

8) Навчити курсантів взаємодіяти з іншими людьми, здійснювати комунікацію для вирішення завдань професійної діяльності. Слід зазначити, що в практичній діяльності офіцерів-прикордонників часто виникають ситуації, коли вони є суб'єктами іншомовної комунікації. Це, наприклад, ситуації оформлення іноземців через державний кордон України, участь у міжнародних зустрічах з питань спільних дій та обміну досвідом, прикордонно-представницька діяльність. Ці ситуації зумовлюють необхідність пошуку шляхів формування та підвищення рівня розвитку комунікативних якостей офіцерів-прикордонників. Тому важливо розвивати іншомовну комунікативну компетенцію для вирішення нестандартних ситуацій вербальним шляхом.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, для формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК науково-педагогічному складу кафедр НАДПСУ доцільно дотримуватись наступних методичних рекомендацій: використання системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та контекстного підходів, а також дотримання загальнодидактичних принципів; необхідність збагачення змісту навчання поняттями, ідеями, теоріями щодо особливостей локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК; розгляд проблем з локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК методом аналізу конкретних ситуацій; підвищення мотивації курсантів до формування уїєї професійної готовності; забезпечити участь курсантів у науково-дослідницькій роботі; максимально ефективно використовувати потенціал стажування в органах охорони ДК; використання системи професійних завдань і ділових ігор; навчити курсантів взаємодіяти з іншими людьми та здійснювати комунікацію. Перспективами подальших досліджень є розробка методичних рекомендацій науково-педагогічному складу кафедр спеціальних дисциплін щодо формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через ДК.

Список використаних джерел

1. Войцехівський О. Л. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності в пунктах пропуску через державний кордон : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Войцехівський Олексій Леонідович // Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2012. – 252 с.

2. Гнидюк О. Я. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з населенням контрольованих прикордонних районів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Оксана Ярославівна Гнидюк // Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2013. – 206 с.

3. Жданенко О. А. Методичні рекомендації з підготовки та проведення рольових ігор з персоналом Держприкордонслужби України щодо стандартів культури спілкування з особами, які перетинають державний кордон, та психологічного забезпечення культури здійснення прикордонного контролю у пунктах пропуску через державний кордон / О. А. Жданенко,

Е. В. Матусьяк, Є. В. Стасюк та ін. – Хмельницький, 2010. – 76 с.

4. Заболотна О. Р. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з технічними засобами прикордонного контролю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Олена Русланівна Заболотна // Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2012. – 229 с.

5. Ищенко Д. В. Особенности самовоспитания курсантов-пограничников : дисс. ... канд. пед. наук : 20.02.02 / Ищенко Дмитрий Васильевич // Академия По-граничных войск Украины. – Хмельницький, 1995. – 254 с.

6. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учб. л-ри, 2007. – 232 с.

7. Назаренко В. О. Методичні рекомендації з підготовки та проведення малих рольових ігор під час безпосередньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби в прикордонних нарядах: навчально-методичний посібник / В. О. Назаренко, О. А. Бінковський, О. А. Жданенко та ін. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2012. – 24 с.

8. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

9. Ярошинська О. О. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів наукових та навчальних видань викладачів і студентів УДПУ / О. О. Ярошинська – Умань : П. П. Жовтий, 2010. – 112 с.

References

1. Voitsekhivskyi, O. L. (2012) Pidhotovka maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv do profesiinoi diialnosti v punktakh propusku cherez derzhavnyi kordon [The training of the future border guard officers to the professional activity at the check points across the state border]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Khmelnytskyi, 252.

2. Hnydiuk, O. Ya. (2013) Pidhotovka maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv do roboty z naseleнням kontrolovanykh prykordonnykh raioniv [The training of the future border guard officers to the work with people of control border areas]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Khmelnytskyi, 206.

3. Zhdanenko, O. A. Matusiak, E. V., Stasiuk, Ie. V. (2010) Metodychni rekomendatsii z pidhotovky ta provedennia rolovykh ihor z personalom Derzhprykordonsluzhby Ukrainy shchodo standartiv kultury spilkuвання z osobamy, yaki peretynaiut derzhavnyi kordon, ta psykhologichnoho zabezpechennia kultury zdiisnennia prykordonnoho kontroliu u punktakh propusku cherez derzhavnyi kordon [Methodical recommendations on training and conducting the role plays with a personnel of the State border guard service of Ukraine as to the standards of communication culture with people who cross the State border] ta in. Khmelnytskyi, 76, 4.

4. Zabolotna, O. R. (2012) Pidhotovka maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv do roboty z tekhnichnymi zasobamy prykordonnoho kontroliu [The training of the future border guard officers to the work with technical devices of a border control]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Khmelnytskyi, 229.

5. Ishchenko, D. V. (1995) Osobennosti samovospitaniyi kursantov-pohranychnikov [Peculiarities of the self-education of border guard cadets]: dyss. ... kand. ped. nauk : 20.02.02. Khmelnytskyi, 254.

6. Nahaiev, V. M. (2007) Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli [Methods of teaching in a higher school]: navch. posib. K. : Tsentr uchb. l-ry, 232.

7. Nazarenko, V. O., Binkovskyi, O. A., Zhdanenko, O. A. (2010) Metodychni rekomendatsii z pidhotovky ta provedennia malykh rolovykh ihor pid chas bezposerednoi pidhotovky personalu Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby v prykordonnykh nariadakh [Methodical recommendations on training of conducting the small role plays during training of the State border guard service personnel at border patrols]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni B. Khmelnytskoho, 24.

8. Yahupov, V. V. (2002) Pedagogika [Pedagogics]: navch. posib. K. : Lybid, 560.

9. Yaroshynska, O. O. (2010) Metodychni rekomendatsii shchodo struktury, zmistu ta obsiahiv naukovykh ta navchalnykh vydan vykladachiv i studentiv UDPU [Methodical recommendations as to the structure, content and amount of research and educational publications of instructors and students of UDPU] Uman : P. P. Zhovtyi, 112.

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМУ СОСТАВУ ОТНОСИТЕЛЬНО ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ У БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ-ПОГРАНИЧНИКОВ К ЛОКАЛИЗАЦИИ НЕСТАНДАРТНЫХ СИТУАЦИЙ В ПУНКТАХ ПРОПУСКА ЧЕРЕЗ ГОСУДАРСТВЕННУЮ ГРАНИЦУ

Аннотация. В статье проанализированы взгляды современных ученых, разрабатывавших в своих исследованиях методические рекомендации по формированию различных качеств у будущих офицеров-пограничников. Также автором разработаны методические рекомендации научно-педагогическому составу Национальной академии Государственной пограничной службы Украины по формированию профессиональной готовности у будущих офицеров-пограничников к локализации нестандартных ситуаций в пунктах пропуска через государственную границу. Данные методические рекомендации будут способствовать развитию необходимых профессиональных качеств у будущих офицеров-пограничников по выполнению ими задач по охране и обороне Государственной границы. Автор считает, что необходимо соблюдать следующие методические рекомендации: использование системного, деятельностного, личностно ориентированного и контекстного подходов; обогащение содержания обучения понятиями, идеями, теориями об особенностях локализации нестандартных ситуаций в пунктах пропуска через государственную границу; повышение мотивации курсантов к формированию этой профессиональной готовности; участие курсантов в научно-исследовательской работе; стажировку в органах охраны государственной границы; использование деловых игр; умение взаимодействовать с другими людьми.

Ключевые слова: методические рекомендации, будущие офицеры-пограничники, профессиональная готовность, нестандартная ситуация.

METHODICAL RECOMMENDATIONS TO PEDAGOGICAL STAFF AS TO THE PROFESSIONAL READINESS FORMATION OF FUTURE BORDER GUARD OFFICERS TO LOCALIZATION OF NON-STANDARD SITUATIONS AT THE CHECK POINTS ACROSS THE STATE BORDER

Abstract. The formation of professional readiness of future border guard officers to localize non-standard situations at the check points across the state border of Ukraine is one of the most important missions in the system of a professional training. It requires from the higher military establishment to organize educational process taking into account a necessity to form this important characteristic.

Theoretical analysis of the problem of professional readiness formation of future border guard officers to localize non-standard situations at the check points across the state border and results of experimental research allowed to ground methodical recommendations to pedagogical staff as to the formation of this characteristic.

The article deals with the methodical recommendations to pedagogical staff on the professional readiness formation of future border guard officers to localize non-standard situations at the check points across the state border. The author has analyzed the views of contemporary scientists who developed in their research works different qualities for the formation of professional activity of future border guard officers. The author also has developed methodical recommendations to scientific and pedagogical staff of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine on the formation of professional readiness of the future border guard officers to the location of non-standard situations at check points across the state border. These methodical recommendations will contribute to the development of the necessary professional qualities of future border guard officers to fulfill their duties in the protection and defense of the state border. The author considers it necessary to observe the following methodical recommendations: the use of the system, active, learner-centered and context approaches; to enrich the content of training with concepts, ideas, theories concerning the localization features of non-standard situations at check points across the state border; increasing of the motivation of cadets to the formation of professional readiness; participation of cadets in research work; training in the units of the state border; use of role plays; the ability to interact with other people, to communicate with foreigners.

Key words: methodical recommendations, future border guard officers professional readiness, non-standard situation.